

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЙ

навчальної дисципліни «Товарознавство в логістиці»
обов'язкових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Логістика

За темою №6 «Основні логістичні функції»

м. Харків 2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 23.09.21 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Протокол від 22.09.21 № 2

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 22.09.21 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління, протокол від
31.08.2021 № 1

Розробники: старший викладач циклової комісії економіки та управління,
к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Харченко М.В.

Рецензенти:

1. Голова циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, старший викладач – методист Цимбалістова О.А.
2. Професор кафедри логістики НАУ, доктор економічних наук, професор, експерт Українського логістичного альянсу (УЛА) Смерічевська С.В.

План лекцій:

1. Формування господарських зв'язків.
2. Визначення послідовності руху товарів через місця складування.
3. Управління запасами у сфері обігу.
4. Операції, що передують перевезенням і завершують їх.

Рекомендована література:

Основна:

1. Батутіна А.П. Експертиза товарів: навч. посіб./ А.П. Батутіна, І.В. Ємченко, А.О. Троякова. - Київ: Кондор, 2016. – 396 с.
2. Бровко О. Г. Товарознавство. Продовольчі товари: навчальний посібник. – К.: Кондор, 2010. – 730 с.
3. Глогусь О. Логістика: Навч. посіб. - Тернопіль: Екон. думка, 2006. - 332с.
4. Горбенко О. В. Логістика : навч. посіб. / О. В. Горбенко. – Київ : Знання, 2014. – 315 с.
5. Гуторов О.І., Лебединська О.І., Прозорова Н.В. Логістика: навч. посіб. — Харків: Міськдрук, 2011. — 322 с.
6. Забуранна Л.В. Логістичне управління підприємством: сутність та передумови розвитку /Л.В. Забуранна // Сталій розвиток економіки. – 2010. – № 7. – С. 120–123
7. Капінос Г.І. Управління якістю: навч. посіб./ Г.І. Капінос, І.В. Грабовська. - Київ: Кондор, 2016. – 278 с.
8. Крикавський Є.В. Логістика для економістів. Підручник – 2-е видання – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 476 с.
9. М.Окландер Логістика: Навчальний посібник, Центр навчальної літератури, 2018. – 346 с.
10. Матеріальні потоки у логістиці промислового підприємства Монографія / Є. В. Крикавський, Н. М. Васильців, В. А. Фалович. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. 252 с.
11. О.Біловодська Логістика. Теорія та практика, Центр навчальної літератури, 2015. - 256 с.
12. Основи стандартизації та сертифікації: підручник/ О.М. Величко, В.Ю. Кучерук, Т.Б. Гордієнко, В.М. Севаст'янов; за заг. ред. О.М. Величка; Вінниц. нац. техн. ун-т. – Херсон: Олді-плюс, 2013. – 364 с.
13. Павлюченко Ю.П. Методи визначення фальсифікації товарів: Навчальний посібник. Київ, 2010. – 232 с.
14. Пономаренко В.С. Логістичний менеджмент: підручник / В.С. Пономаренко, К.М. Таньков, Т.І. Лепейко. - Харків : Інжек, 2010.- 440 с.
15. Радченко Л.О., Товарознавство непродовольчих товарів: Навчальний посібник. – Х.: Світ Книг, 2013. – 943 с.
16. Салухіна Н.Г. Язвінська О.М. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг: Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2010.- 336 с.
17. Сирохман І.В. Товарознавство продовольчих товарів: підручник/ І.В.

- Сирохман. – Київ: Ліра-К, 2016. – 713 с.
- 18.Топольник В.Г., Котляр М.А. Метрологія, стандартизація, сертифікація і управління якістю: Навчальний посібник / В.Г. Топольник, М.А., Котляр. – Львів: «Магнолія 2006», 2009.- 212 с.
- 19.Чурсіна Л.А. Стандартизація продукції та послуг: навч. посіб./ Л.А. Чурсіна, О.П. Домбровська, Н.І. Резвих. – Київ: Ліра-К, 2016. – 226 с.

Допоміжна:

- 20.Верхівкер Я.Г. Технологічний інжиніринг підприємств харчової галузі: навч. посіб./ Я.Г. Верхівкер, О.С. Бессараб, Т.І. Нікітчина; за ред. Я.Г. Верхівкера; Одес. нац. акад. харч. технол., Нац. ун-т. харч. технол. – Одеса: Освіта України, 2017. – 144 с.
- 21.Мадані М.М. Товарознавство молока та молочних продуктів. Конспект лекцій. ОДЕУ – 2010. – 64 с.
- 22.Методи контролю якості харчової продукції: навч. посіб./ О.І. Черевко, Л.М. Крайнюк, Л.О. Касілова та ін.; за ред. Л.М. Крайнюка; Харк. держ. ун-т. харч. і торг. - Київ: Кондор, 2016. – 512 с.
- 23.О.Хромов Логістика, Видавництво – Бурун Книга, 2012 – 224 с.
- 24.Окландер М.А., Логістика: навч. посіб. - навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 346 с.
- 25.Охорона праці в галузі: навч. посіб./ П.С. Атаманчук, В.В. Мендерецький, О.П. Панчук, Р.М. Білик: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т. ім. І. Огієнка. – Київ: ЦУЛ, 2013. – 322 с.
- 26.Пилипчук В.П. Промисловий маркетинг: навч. посіб. / Пилипчук В.П. - К.: Центр навчальної літератури, 2009.- 364 с.
- 27.Сирохман І.В., Задорожний Ф.М. Товарознавство продовольчих товарів: навч. посіб. – Львів: Коопспілка, 2010. – 628
- 28.Стефаненко С.П., Бевза С.С. Товарознавство харчових продуктів. Вінниця, 2010. – 536 с.
- 29.Транспортна логістика. Навчальний посібник Ігор Смірнов, Тетяна Косарева, видавничий центр навчальної літератури, 2018. 224с.
- 30.Тридід О.М. Система обслуговування споживача: теорія і практика: монографія / О.М. Тридід, К.М. Таньков, Г.Я.Дутка. – К.: УБС НБУ, 2008. – 184 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

- 31.Закон України «Про стандартизацію» від 05.06.2014 № 1315-VII. – режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>
- 32.Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів від 20.09.2015. – режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80>
- 33.Державна система стандартизації України: ua.textreferat.com/referat1612-1.html

34. Наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України «Про затвердження Правил торгівлі непродовольчими товарами» від 27.05.1996 № 294. – режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0298-96>
35. <http://barhan.poli1/ava,ua/marek> – розділ маркетинг і реклама: теорія практичні поради; <http://www.customs.gov.ua> (Державна митна служба України);
36. <http://udc.com.ua/> – проект про бізнес-технології, головні теми: кооперація, системи управління якістю, маркетинг і Internet, дисконтна програма.
37. <http://www.autosystems.com.ua> – інформаційно-пошукова система по підприємствах, фірмах і організаціях, які працюють на ринку України (Маркетинг термінал-2000);
38. <http://www.dssu.gov.ua> (Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики);
39. <http://www.obriy-marketing.kiev.ua> – маркетинг для ефективного просування на ринку товарів і організацій (Обрій-маркетинг);
40. Продукти харчування. Зроблено в Україні. – режим доступу: <https://madeinua.org/> 3. Виробники продуктів харчування. – режим доступу: <https://madeinua.org/.../produkti-harchuvannya>.
41. Товарознавство непродовольчих товарів. – режим доступу: <http://svitohlyad.com.ua/>
42. Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості. – режим доступу: <http://www.ukrndnc.org.ua/>
43. Український центр з питань сертифікації та захисту прав споживачів. – режим доступу: <http://www.162.com.ua/cert/equipment-technological-food>

Текст лекції

6.1 Формування господарських зв'язків

Господарські зв'язки - це сукупність організаційних, економічних та правових взаємовідносин сторін.

Інакше **вони розглядаються** як способи взаємодії виробників і споживачів (у загальному випадку - постачальників і одержувачів) з приводу обміну товарів.

На розвиток господарських зв'язків впливають:

- 1) масштаби суспільного виробництва,
- 2) складність галузевої структури,
- 3) процес поглиблення спеціалізації і кооперування підприємств,
- 4) кількість і якість виробленої і споживаної продукції.

Раціональна і ефективна система господарських зв'язків між виробниками та споживачами потрібна забезпечувати:

- 1) відповідність асортименту та якості отримуваної продукції дійсним потребам споживача;
- 2) найменші витрати обігу;
- 3) найменші сукупні запаси матеріальних ресурсів у сфері виробництва і обігу;
- 4) своєчасність та безперервність надходження товарно-матеріальних цінностей від постачальників до покупців;
- 5) мінімальний документообіг і можливо більш швидку систему договірних відносин;
- 6) найбільшу вигідність поставок, як для виробника (постачальника).

Типи господарських зв'язків:

- між підприємствами, що належать до різних галузей економіки,
- між підприємствами, що належать до однієї і тієї ж галузі, - відповідно міжгалузеві та внутрішньогалузеві.

При транзитній формі поставок просування продукції відбувається безпосередньо від підприємства-виробника до споживача;

при складській формі продукція надходить від виробника на склад і відпускається споживачу зі складу посередницької структури.

З урахуванням тривалості дії всі господарські зв'язки поділяються на:

- **тривалі** - взаємодія постачальника і споживача виходить за рамки річного періоду і продовжується протягом двох-трьох і більшого числа років
- **короткострокові** - строк до одного року, півріччя, квартал

Господарські зв'язки суб'єктів ринку розрізняються за характером і метою, структурою, рівнем урегульованості відносин, строками дії, відомчою підпорядкованістю, формою укладання.

За своєю структурою господарські зв'язки діляться на:

- 1) **прямі** – це економічні, правові й організаційні відносини з постачання продукції встановлюються безпосередньо між підприємствами-виробниками чи виробничими об'єднаннями і роздрібними торговельними підприємствами.
- 2) **опосередковані** – це відносини між виробниками і роздрібними торговельними підприємствами беруть участь різні незалежні посередники. *(малі оптові підприємства та організації, дистриб'ютори, дилери, брокери та інші суб'єкти оптового ринку)*

За кількістю посередників розрізняють одно-, дво- і багато ланцюгові зв'язки.

За рівнем урегульованості ринкових відносин розрізняють:

- господарські зв'язки, які виникають у сфері відносин щодо виробництва, обміну, споживання товарів під повним або частковим регулюванням з боку держави шляхом розміщення державного замовлення, застосування системи дотацій, фондування, лімітування, контролю, обмеження цін;
- господарські зв'язки, які виникають у процесі вільного суто ринкового вибору постачальників і покупців в умовах вільного ціноутворення.

За відомчою підпорядкованістю розрізняють:

Міжсистемні — взаємовідносини щодо поставок товарів і послуг устанавлюються між підприємствами та організаціями, які належать різним міністерствам і відомствам.

Внутрішньосистемні - встановлюються між підприємствами одного міністерства чи відомства, наприклад, між міжрайбазами та споживчими товариствами.

За формами укладання розрізняють:

- господарські зв'язки, укладені способом підписання єдиного документа (договору, контракту, угоди),
- обміну телефонограмами,
- телетайпограмами,
- укладених через Інтернет тощо.

Етапи господарських зв'язків:

1. Пошук і вибір суб'єктів господарської зв'язку - забезпечує зустріч попиту і пропозиції за допомогою спеціальних організаційних форм взаємодії одержувачів і постачальників:

- А) направити пропозицію (оферту) безпосередньо одному або декільком можливим покупцям;
- Б) взяти участь у торгах шляхом надання тендеру організаторам торгів;
- В) взяти участь у торгово-промислових виставках і ярмарках;
- Г) направити можливому покупцеві комерційне лист з інформацією про наміри вступити у переговори з приводу укладання конкретної угоди;
- Д) направити проформу контракту вже відомому покупцю як результат узгодження умов контракту по телефону, телетайпу або телексом, або на основі попередніх домовленостей;
- Є) помістити рекламні оголошення в засобах інформації, направити на адресу потенційних покупців каталоги, прейскуранти, проспекти з пропонованими товарами.

2. Угода суб'єктів про умови обміну товарно-матеріальних і нематеріальних цінностей, укладення договору.

Договір вважається укладеним у момент отримання господарюючим суб'єктом, який надіслав оферту, її акцепту.

1. **Передача товарно-матеріальних цінностей** або організація товароруку від постачальника до одержувача - цей етап більшою мірою, ніж будь-які інші

етапи взаємодії постачальника і споживача, пов'язаний з виконанням логістичних операцій по відношенню до товарного потоку.

При виборі засобу доставки конкретного товару в розрахунки приймаються фактори:

- швидкість або час доставки товару;
- планова частота відправлень;
- надійність або дотримання графіка доставки;
- здатність перевозити різні вантажі (перевізна здатність);
- доступність або кількість обслуговуваних географічних точок;
- вартість доставки.

2. *Контроль за здійсненням передачі.*

Процедури, які передбачають:

- 1) порядок і форму доведення змісту (умов) договорів до всіх зацікавлених підрозділів і служб;
- 2) проведення аналізу змісту договорів;
- 3) забезпечення внутрішньофірмового планування з урахуванням прийнятих договірних зобов'язань;
- 4) проведення аналізу документів, що містять дані про виконання умов договорів, терміни їх оформлення та порядок передачі в підрозділи і служби, які ведуть облік;
- 5) порядок виявлення відповідних порушень умов договорів та застосування економічних, організаційних, правових заходів;
- 6) інші питання, що відповідають призначенню процедур, а також обов'язки підрозділів і служб з ведення обліку та контролю за виконанням договірних зобов'язань.

3. *Застосування заходів економічної відповідальності за недотримання умов передачі.* (відшкодування збитків, стягнення неустойки, втрата завдатку; звернення до зобов'язань інших юридичних осіб - поручителів і гарантів)

6. *Розрахунки за передані товарно-матеріальні цінності* (форми взаєморозрахунків): грошової, натуральної та грошово-натуральної.

7. *Контроль за виконанням розрахунків.*

8. *Застосування заходів економічної відповідальності за недотримання умов розрахунків.*

6.2 Визначення послідовності руху товарів через місця складування.

Вибір раціональної системи складування повинен здійснюватись у такій послідовності:

- 1) визначення місця складу у логістичному ланцюжку та виділення його функцій;
- 2) визначення загальної спрямованості технічної оснащеності складської системи (механізована, автоматизована, автоматична);
- 3) визначення мети та завдань щодо розробки системи складування;

- 4) вибір елементів кожної складської підсистеми;
- 5) створення комбінацій обраних елементів усіх підсистем;
- 6) здійснення попереднього вибору конкурентоспроможних варіантів з усіх технічно можливих;
- 7) проведення оцінки кожного конкурентоспроможного варіанту;
- 8) здійснення альтернативного вибору раціонального варіанту.

Розрахунок площі складських приміщень

Вихідними даними для визначення площі складу є номенклатура, властивості та кількість матеріальних цінностей, які необхідно зберігати.

Розрахунок площі складу включає такі процедури:

- 1) визначення корисної площі (площі, на якій безпосередньо будуть зберігатися вантажі);
- 2) оперативної площі до якої відносять приймально-сортувальні, відпускні, вагові майданчики, проходи, проїзди й т.д.;
- 3) конструктивної площі, на якій розташовуються перегородки, колони, сходові клітки й т.д.

Розрахунок площі складських приміщень може проводитися двома методами: методом навантажень або точним методом.

Розрахунок площі складу у відповідності з точним методом здійснюється у наступній послідовності:

- 1) за каталогом на основі врахування характеристик вантажів вибирається складське обладнання;
- 2) визначається потреба в обладнанні;
- 3) визначається корисна площа складу виходячи із площі, що займає обладнання;
- 4) далі розраховуються оперативна та конструктивна площі.

Складське обладнання складається з таких основних компонентів:

- 1) допоміжні пристрої для навантаження-розвантаження;
- 2) внутрішньоскладські транспортні засоби;
- 3) полиці, стелажі, ящики та ін.

Для досягнення ефективності обороту важливим є вибір відповідних видів внутрішньоскладського транспорту.

Внутрішньоскладський транспорт охоплює:

- 1) мостові крани,
- 2) монорейки,
- 3) транспортери,
- 4) автокари,
- 5) штабелери,
- 6) пристрої для вертикального переміщення вантажів,

- 7) ручні підйомники,
- 8) електроталі тощо.

Інформаційне обслуговування складу передбачає управління інформаційними потоками і є зв'язувальним стрижнем функціонування всіх служб складу.

Інформаційне обслуговування охоплює:

- 1) обробку вхідної документації;
- 2) пропозиції за замовленнями постачальників;
- 3) оформлення замовлень постачальників;
- 4) управління прийманням та відправленням;
- 5) контролювання наявності на складі;
- 6) приймання замовлень споживачів;
- 7) оформлення документації відправлення;
- 8) диспетчерську допомогу, у тому числі оптимальний вибір партій відвантаження та маршруту доставки;
- 9) обробку рахунків клієнтів;
- 10) обмін інформацією з оперативним персоналом та вищим управлінським рівнем;
- 11) різноманітну статистичну інформацію.

Виділяють три основні категорії елементів обслуговування: допродажне, під час продажу та післяпродажне.

Склад забезпечує виконання як продажних (сортування товарів, повна перевірка якості товарів, що постачаються, фасування та пакування, заміна замовленого товару, експедиторські послуги, у тому числі розвантаження, інформаційні послуги, підписання договорів з транспортними агентствами), так і післяпродажних послуг (установлення товарів, гарантійне обслуговування, забезпечення запчастинами, тимчасова заміна товарів, приймання дефектної продукції та її заміна).

Рациональне здійснення логістичного процесу на складі є запорукою його рентабельності.

При організації логістичного процесу слід дотримуватися таких принципів:

- 1) раціональне планування складу при виділенні робочих зон, що сприяє зниженню витрат та вдосконаленню процесу переробки вантажу;
- 2) ефективне використання простору при розставленні обладнання, що дозволяє підвищити потужність складу;
- 3) використання універсального обладнання, яке виконує різноманітні складські операції, що призводить до істотного скорочення парку підйомно-транспортних машин;
- 4) мінімізація маршрутів внутрішньоскладського перевезення з метою скорочення експлуатаційних витрат і зростання пропускної спроможності складу;

- 5) здійснення уніфікації партій відвантажень та використання централізованої доставки, що дозволяє істотно знизити транспортні витрати;
- б) максимального використання можливостей інформаційної системи, що значним чином скорочує час та витрати, пов'язані з документооборотом та обміном інформацією, тощо.

6.3 Управління запасами у сфері обігу.

Запас - це обов'язковий елемент будь-якої економічної системи, покликаний згладжувати нерівномірність виробництва, обміну, розподілу і споживання матеріальних благ. *Наявність запасу може розглядатися і як позитивний, і як негативний момент в економіці підприємства.*

Зайві запаси відволікають значні фінансові кошти, тому вкладення в запаси фінансових коштів досить неефективно, так як ця частка фінансів не має обороту.

Управління запасами - одна з найбільш важливих логістичних функцій, яка передбачає вирішення наступних завдань:

- визначення оптимального рівня загального запасу матеріальних цінностей та його основних складових - поточного, страхового та ін.;
- визначення оптимального розміру замовлення для поповнення запасів і відповідної періодичності замовлень;
- організація системи контролю за рівнем запасів і своєчасного їх поповнення.

Вимоги при управлінні запасами в логістиці до формування та підтримання запасів:

1. Розмір запасу повинен бути достатнім для забезпечення безперервності процесів виробництва і обігу, тобто безперервності потоку товарно-матеріальних цінностей.
2. Запас повинен бути максимально скорочений, а його мобільність має бути максимально високою, тому що це рівнозначно скороченню витрат як у сфері виробництва, так і в сфері обігу.
3. Витрати, пов'язані з набуттям і зберіганням запасів, повинні прагнути до мінімуму, що має забезпечити зниження втрат від іммобілізації оборотних коштів у запасах.

Проблема управління запасами конкретизується в питаннях:

1. Який рівень запасів потрібно мати на кожному підприємстві для забезпечення необхідного рівня обслуговування споживачів?
2. У чому полягає компроміс між рівнем обслуговування споживача і рівнем запасів у логістичній системі?

3. Які обсяги запасів повинні бути створені на кожній стадії логістичного та виробничого процесу
4. Чи повинні товари відвантажуватися безпосередньо з підприємства?
5. Чи існує компроміс між вибраним способом транспортування і запасом?
6. Які загальні рівні запасів на даному підприємстві, пов'язані зі специфічним рівнем обслуговування?
Як змінюються витрати на підтримку запасів в залежності від зміни кількості складів?
7. Як і де слід розміщувати страхові запаси?

Управління запасами в логістиці включає досягнення наступних основних цілей:

1. Рационального розміщення запасів у сфері виробництва і споживання.
2. Формування оптимального обсягу, структури і рівня запасів.
3. Оперативного обліку та контролю над станом запасів.
4. Оперативного регулювання запасів у різних ланках логістичного ланцюга.

Причини створення запасів.

1. Безперервність процесу споживання. Продажу товарів у магазині неперервні, тому в сфері товарного обігу створюються запаси

2. Сезонність виробництва. Багато видів продукції виробляються сезонно (наприклад, сільськогосподарська продукція), але потрібні споживачам постійно протягом року.

3. Сезонність попиту. За окремими видами товарів в деякі періоди року виникає "піковий попит", отже, до цього слід створити запаси. *Наприклад, алкогольна продукція та кондитерські вироби до свят.*

4. Тривалий час транспортування. Транспортування товарів вимагає певного часу, тому в періоді між замовленням і надходженням товарів на склад необхідно створювати запас.

5. Партионність виробництва. Підприємства виробляють продукцію великими партіями, а споживаються товари споживачами штучно. Запас в цьому випадку згладжує нерівномірність виробництва, розподілу і споживання товарів.

6. Нерівномірність попиту. Продавець точно не знає, скільки куплять товару по кожній товарній позиції, тому змушений створювати запаси.

Види запасів з точки зору логістики та управління ланцюгами поставок.

Виробничі - запаси, що формуються в виробничих та сервісних системах і призначені для виробничого споживання. Виробничі запаси складаються з основних компонентів: підготовчих, страхових і поточних запасів.

Товарні - запаси готової продукції на складах виробничих підприємств і запаси товарів у каналах розподілу. Товарні запаси також включають в себе поточну і страхову складові.

Підготовчі - запаси, що забезпечують безперервність, рівномірність і ритмічність виробничих процесів і включають у себе запаси при підготовці

продукції до хрпелення (звичайні та спеціальні) і запаси, створювані по закінченні зберігання в процесі підготовки продукції до відвантаження покупцеві або до відпустки у виробництво.

Транспортні (запаси в дорозі, транзитні запаси) - це частина товарних запасів, що знаходяться в процесі доставки від постачальника (виробника) до споживача.

Поточні - запаси, що забезпечують безперервність постачання матеріальними ресурсами, продажу товарів між двома черговими поставками. Поточні запаси - це основна частина виробничих і товарних запасів; розмір поточних запасів є змінною величиною.

Страхові, гарантійні, резервні - запаси, які призначені для безперервного постачання споживача у разі будь-яких непередбачених обставин, *наприклад: відхилень в періодичності та (або) обсязі поставок від запланованих, різких змін інтенсивності споживання матеріальних ресурсів або попиту на готову продукцію, товари.*

Сезонні - запаси, що формуються для забезпечення нормальної роботи організацій під час сезонних перерв у виробництві, споживанні та транспортуванні.

Способи регулювання рівня запасів:

- 1) змінювати величину замовлення (розмір партії поставки);
- 2) змінювати період між замовленнями (інтервал поставок);
- 3) одночасно змінювати величину замовлення та інтервал між поставками.

6.4 Операції, що передують перевезенням і завершують їх.

Матеріальні потоки утворюються в результаті діяльності різних підприємств і організацій, які виробляють і споживають ту або іншу продукцію, які надають або користуються тими чи іншими послугами.

Ключову роль в управлінні матеріальними потоками відіграють:

- 1) транспортні підприємства загального користування, експедиційні фірми;
- 2) підприємства оптової торгівлі;
- 3) комерційно-посередницькі організації;
- 4) підприємства-виробники,
- 5) склади ГП яких виконують різні логістичні операції.

Система управління матеріальними потоками всередині підприємства має достатньо великий вплив на методи організації постачання і перевезення.

Наявність товарних запасів забезпечує безперервність процесу транспортування.

Важливе значення для оптимізації транспортної логістики має координування процесів закупівлі, виробництва розподілу і розробка єдиного виробничо-транспортно-складського технологічного процесу.

Сутність інтеграції управління переміщенням продукції визначається як розвитком комплексного логістичного управління транспортування.

Організаційні і економічні методи і форми комплексного управління транспортуванням включають:

- 1) необхідність координації і сполучення пов'язаних функцій планування поставок і перевезень продукції;
- 2) раціональний розподіл логістичних функцій між структурними підрозділами транспортних організацій;
- 3) розвиток методів управління, забезпечуючих економію витрат на транспортування, удосконалення і втілення системи економічного стимулювання працівників логістичного процесу в поліпшенні його кінцевих результатів.

Види транспортування вантажів на підприємствах:

- 1) зовнішні перевезення;
- 2) міжцехове переміщення вантажів;
- 3) внутрішньоцехове транспортування матеріально - технічних ресурсів.

Для забезпечення ефективності вантажопотоків треба використовувати:

- 1) кільцеву систему доставки вантажів;
- 2) оптимізацію маршрутів переміщення вантажів за допомогою рішення транспортної задачі лінійного програмування;
- 3) оптимальне поєднання різних видів транспорту з урахуванням характеру вантажу (автотранспорт, залізничний транспорт, авіатранспорт);
- 4) пакетування вантажу (від міні - у вигляді бандеролі, до багатотонного контейнера);
- 5) надійну фірму для виконання перевезень і ін.

При зовнішньому транспортуванні з урахуванням фінансового стану підприємства використовують:

- 1) власний транспорт (за наявності достатнього об'єму фінансових ресурсів);
- 2) транспорт інших фірм на умовах оренди (при меншому об'ємі фінансових ресурсів); найманих приватних перевізників, виплачуювши їм зарплату і витрати на ГСМ.

Важливим фактором розвитку логістичних функцій сфери товарообігу є підвищення ролі взаємодії закупівельно-торговельної діяльності і транспорту.

Комерційна діяльність і транспорт взаємопов'язані і впливають одна на одну.

Комерційні структури із закупівлі і продажу продукції виробничо-технічного призначення впливають на переїзний процес, оскільки вона становить найбільшу частку в обсязі вантажних перевезень різними видами транспорту.

До цієї продукції слід віднести: вугілля, нафту, метали, лісопродукцію та ін. Найбільша частка вантажних перевезень у сфері товарообігу виконується спільно з комерційними службами, забезпечуючими виробничі потреби. Вони визначають не тільки обсяги, напрями і чергові вантажопотоки, а й створюють необхідні умови для раціонального використання логістики, яка оптимізує транспортування продукції і удосконалює складські операції.

Регулярність вантажних перевезень впливає на своєчасність поставок продукції. І разом з тим, порушення ритму роботи транспортних організацій збільшує розміри запасів продукції, додаткові складські і транспортні витрати, число невиконання поставань, простого виробничого обладнання.

Зниження собівартості перевезень створює визначальні умови для відносного зниження транспортних тарифів і, як слідство, призводить до скорочення рівня останніх.

Під впливом змін у запасах продукції залежно від розміру розміщення транспортних засобів формується кількість одноразових постачальників.

Вантажообігова діяльність транспортних засобів, надійність постачання, регулярність перевезень впливає на розмір виробничих запасів продукції, накопичуваних споживачами.

Розвиток контейнеризації перевезень сприяє виконанню їх без доукомплектування і затримання продукції на складі. Це свідчить про необхідність розвитку логістичних функцій у формуванні оптимальних партій постачання.

За участі транспортних підприємств і з урахуванням технічного стану транспортних засобів, умов їх експлуатування здійснюється розвиток механізації і автоматизації складських робіт.

Складські операції з навантаження і розвантаження продукції ефективні лише за умови координації складських і транспортних робіт, які передують перевезенню продукції і завершують його.

Функціонування на транспорті перевалочних складських баз загального користування всіх суб'єктів складування (складів виробників, споживачів продукції, складських підприємств посередницьких організацій транспортних баз) дає змогу спростити та здешевити переїзний процес.